

Sada i
(

Aktualnosti (/kategorija/aktualnosti/6/)

Hrvatska ima pravni okvir, ali ne i funkcionalni mehanizam koji bi ženu zaista zaštitio od nasilja

Vinco Gazdik 09.10.2025.

(/ieNews/slike/n_40726.jpg)

Femicid nije samo vijest iz crne kronike, nego tragičan kraj života žena čije su molbe za pomoć ostale nečujne. Serijal pod nazivom „Tišina nakon krika: Lica femicida u Hrvatskoj i dijaspori” donosi pet priča i razmotrit će: svjedočanstva preživjelih, sigurnost sigurnih kuća, preporuke stručnjaka o tome kako se zaštititi i što nam je činiti? To su priče o izgubljenim životima, ali i o onima koji hodaju sa svojim ožiljcima. Uče nas da šutnja nije zaštita, nego prešutno odobravanje. Govore o hrabrosti da se progovori i o sustavu koji mora znati slušati. Ovaj projekt želi probuditi razumijevanje, empatiju i zahtjev za promjenom. Jer kad reagiramo na vrijeme – spašavamo živote. A kad okrenemo pogled, dajemo prostor nasilju. Borba protiv femicida nije tuđa bitka. Ona pripada svima nama.

Lorena Zec/ foto Karlo Čargonja

Njene riječi ilustriraju koliko hrvatski sustav još uvijek ne prepoznaje ključne rizične situacije, što povećava šansu da nasilje eskalira do smrtonosnog čina. Sudske zabrane približavanja, koje bi trebale spriječiti ponavljanje nasilja, nerijetko se ne provode temeljito, a postupci znaju trajati mjesecima.

Ljubičić: Stradavanje zbog patrijarhalnog okvira

Višnji Ljubičić, pravobraniteljici za ravnopravnost spolova, ovo je drugi mandat i četrnaesta godina odgovorne brige za žene žrtve nasilja na toj poziciji. Pozdravlja novi zakon, ali kaže da je za bilo kakvu procjenu njegove učinkovitosti, zapravo, još rano.

Ipak, dodaje, iz dostupnih podataka već se može uočiti obrazac:

„Ono što je već vidljivo jest to da su počinitelji femicida i dalje uglavnom partneri, članovi obitelji i/ili žrtvama poznate osobe. Iako motive ubojstava utvrđuju isključivo tijela istrage i sud, na temelju dostupnih podataka vidljivo je da su kod rodno utemeljenog nasilja i teških ubojstava žena kaznena djela uglavnom motivirana spolom žrtve, njezinom rodnom ulogom, odnosno neuklapanjem žene u namijenjenu rodnu ulogu koju joj određuje društveni patrijarhalni okvir.“

Višnja Ljubičić pravobraniteljica za ravnopravnost spolova/ privatna arhiva

Ljubičić također upozorava da donošenje zakonskih izmjena često ne počiva na redovitoj analizi stručnih podataka, već na pritisku javnosti nakon medijskih napisa o teškim slučajevima nasilja. Sustavni problem vidi i u nedostatku obrazovanja o ravnopravnosti spolova i rodno uvjetovanom nasilju, što rezultira time da se za takva kaznena djela u pravosuđu izriču relativno blage kazne – zatvorske kazne ispod 10%, a ostalo uvjetno ili novčano.

Analize pokazuju da obrasci koji dovode do ubojstva žena gotovo uvijek imaju predvidljive karakteristike. Zato je moguće prevenirati ih uvođenjem procjena rizičnih ponašanja: ovisnosti, prisilne kontrole, posesivnosti, ljubomore, prijetnji, posjedovanja oružja ili psihičkih smetnji počinitelja. Kombinacija tih faktora ukazuje na visoki rizik od pokušaja ili izvršenja teškog ubojstva žene, odnosno femicida.

Primjeri dobre prakse iz drugih zemalja

U Europi i svijetu postoje sustavi koji idu korak dalje od same zakonske regulative:

- **Edukacije za počinitelje nasilja:** Projekt „Counselling for Men – Against Violence“ u Berlinu nudi grupne i individualne savjetodavne sesije za muškarce koji su počinili nasilje, s ciljem zaustavljanja nasilnog ponašanja i razvoja nenasilnih strategija. Slični programi postoje i u Nizozemskoj, Italiji i drugim državama.
- **Elektroničko praćenje:** U Australiji i dijelovima Španjolske počiniteljima nasilja postavljaju se GPS narukvice, tzv. „ankle tag“, koje omogućuju nadzor i pravovremenu reakciju policije u slučaju kršenja zabrana približavanja.
- U Španjolskoj, nakon vala brutalnih femicida, 2004. godine donesen je *Zakon protiv rodno uvjetovanog nasilja* – jedan od najprogresivnijih u Europi. Osnovani su specijalizirani sudovi, a počinitelji obavezno prolaze psihološku rehabilitaciju. Prema izvješću *Agencije EU za temeljna prava*, Španjolska je u 2022. godini imala značajan pad u smrtnim ishodima obiteljskog nasilja.
- U Švedskoj postoje tzv. *muški centri* ("Manscentrum") gdje muškarci koji osjećaju da gube kontrolu mogu potražiti pomoć – diskretno i prije nego što dođe do nasilja.

Primjer iz Stockholma:

"Muškarac nam se javio jer je prvi put podigao ruku na partnericu. Pokajao se odmah, ali nije znao što s bijesom. Uz terapiju, naučio je upravljati emocijama. Tri godine kasnije, još je u vezi – i nikad više nije bio nasilan", kažu iz centra za muško zdravlje "Killar mot våld".

Primjeri iz Europe jasno pokazuju da prevencija i zaštita mogu biti sustavni i učinkoviti: Belgija, Malta i Cipar koje bi, prema Višnjić bili odličan model za Hrvatsku. Zatim slijede Španjolska, Francuska, Italija, Portugal, Švedska i Finska koji primjenjuju kombinaciju zakonskih i preventivnih mjera, edukacije, i praćenja rizičnih ponašanja kako bi smanjili femicid i seksualno nasilje.

Hrvatski kontekst – 'od šaltera do šaltera'

Hrvatska ima okvirne zakone koji se bave kaznenim djelima protiv života, tjelesnog integriteta i spolne slobode, ali praksa pokazuje da uočeni propusti i spora reakcija institucija često ostavljaju žrtve izloženima daljnjoj opasnosti. Umjesto da ih štiti, administracija ih ponekad samo šalje od šaltera do šaltera, provjerava dokumente i odugovlači postupke. Taj osjećaj tromosti i nebrige, te spora

reakcija odgovornih osoba, stvara frustraciju i letargiju – vjerovanje da „nitko neće ništa učiniti“ sprječava ljude da traže pomoć, prijavljuju nasilje ili vjeruju u mogućnost promjene.

Primjeri iz drugih zemalja pokazuju da sustavi s jasnim protokolima, preventivnim mjerama i učinkovitim, koordiniranim pristupom institucija znatno smanjuju broj femicida i seksualnog nasilja.

Iako zakon formalno prepoznaje femicid, stvarna zaštita žena i dalje ovisi o brzini, koordinaciji i senzibilitetu institucija. Svaka prijava nasilja, svaka pravovremena intervencija i sustavna edukacija stručnjaka može značiti razliku između života i smrti. Hrvatska ima priliku učvrstiti mehanizme prevencije, primijeniti primjere dobre prakse iz svijeta i sustavno jačati svijest o ravnopravnosti spolova. Nije riječ samo o zakonskoj normi – riječ je o stvarnoj sigurnosti i dostojanstvu svake žene u zemlji.

Odgovor Ministarstva

Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, kroz koordinirani rad institucija, edukaciju stručnjaka i lokalnih zajednica, te pružanje psihosocijalne i pravne podrške, doprinosi prevenciji nasilja i povećava sigurnost žena. Evo što su o nekim područjima svog djelovanja, u skraćenom obliku, odgovorili za portal Virovitica.net:

Podrška žrtvama i obiteljima

„Podrška je dostupna i za tragedije izvan Hrvatske. Obiteljski centri pružaju besplatne usluge psihosocijalne podrške i savjetovanja, prilagođene svakom korisniku“, kažu iz MROSP-a.

Stručnjaci centara provode i tretmane radi prevencije nasilničkog ponašanja, a nevladine organizacije dodatno pomažu kroz savjetovališta.

Lokalne zajednice i protokoli

„Lokalne zajednice koriste nacionalni Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, koji naglašava suradnju policije, zdravstva, obrazovanja, socijalnih službi, pravosuđa i civilnog društva“, navode iz Ministarstva.

Protokol kombinira brzu reakciju i simboličku poruku nulte tolerancije na nasilje, uz individualni pristup i dugoročnu prevenciju.

Edukacija stručnjaka i jačanje kapaciteta

„Trenutno se provodi projekt ‘NE rodno utemeljenom nasilju’, s edukacijama, podizanjem svijesti i suradnjom sa školama i lokalnim zajednicama“, ističu iz MROSP-a.

Cilj je obuhvatiti još najmanje 900 stručnjaka iz socijalne skrbi, policije, zdravstva, obrazovanja i civilnog društva te poboljšati koordinaciju Obiteljskih centara i Hrvatskog zavoda za socijalni rad. Posebna pažnja posvećena je medijima, kako bi izvještavanje bilo senzibilizirano i štitilo identitet žrtava.

Rad s mladima i prevencija

„Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima do 21. godine uključuje sustav socijalne skrbi, škole, zdravstvo, policiju, pravosuđe i nevladine organizacije“, kažu iz Ministarstva.

Edukacije obuhvaćaju prepoznavanje rizika, planove podrške, rad s ranjivim skupinama i suradnju s roditeljima. Do sredine 2025. održano je oko 400 međuresornih sastanaka, a planirane su nove edukacije za najmanje 900 stručnjaka.

* Tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.

** Dozvoljeno prenošenje sadržaja uz dozvolu autora i objavu izvora s linkom na original.

